

ולא יתכן שקידשני אבי. (14)

עוד שאל אותה:

ושמא טמאה את אולי את טמאה בטומאת נדה.

אמרה ליה טהורה אני ואיני טמאה בטומאת נדה.

היות והגמרא מקודם הביאה את הפסוק "ותשב בפתח עינים" שנאמר בתמר – ופירש רבי אלכסנדרי שהלכה וישבה בפתחו של אברהם, משום כך מביאה הגמרא לדרוש את הפסוק הבא:

(בראשית כא, לג) "ויטע אשל בבאר שבע"

אמר ריש לקיש: מלמד, שעשה אברהם פרדס, ונטע בו כל מיני מגדים לההנות בהם עוברים ושבים.

ונחלקו בזה תנאים: רבי יהודה ורבי נחמיה,

חד אמר: פרדס נטע להביא ממנו פירות לאורחים בסעודה,

וחד אמר: פונדק לאכסניא עשה, ולשון "אשל" – נוטריקון הוא, א'כילה ש'תיה ל'ויה, שהיה מאכילם ומשקם ואחר כך מלווה אותם.

והוינן בה: בשלמא למאן דאמר שנטע

פרדס, היינו דכתיב "ויטע" ששייך לשון נטיעה גבי פרדס,

אלא למאן דאמר שעשה פונדק, מאי שייך לשון "ויטע"?

ומתצינן: מצינו לשון נטיעה באהלים בדכתיב: על אחד מהמלכים (דניאל יא, מה) "ויטע אהלי אפרנו וגו'" שפירושו שיעמיד אהלי ארמונו. (15)

כתוב בהמשך הפסוק אצל אברהם: "ויקרא שם בשם ה' אל עולם"

אמר ריש לקיש: אל תיקרי בפסוק זה כמפורש בו "ויקרא" – לעצמו

אלא "ויקריא" – לאחרים,

מלמד: שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב, – שלמד לבריות לקרות בשם ה' אל עולם.

כיצד?

לאחר שהאורחים של אברהם אבינו אכלו ושתו משלו, עמדו לברכו לאברהם,

אמר להם: וכי משלי אכלתם? משל אלהי עולם אכלתם!

מיד הודו ושבתו וברכו למי שאמר והיה העולם, ועל ידי כך גרם לכולם להודות

שנולד דמי, וחשיב שפיר אביה ויכול לקדשה.

14. על פי המהרש"א. וברש"י ביאר כוונת הגמ' באופן אחר.

15. מצודת דוד שם.

הרי בגיורת הדין הוא שאין לה יחס לאביה, ומשום דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, ואם כן אביה כלל לא בעלים עליה לקדשה, והוכיח מזה בספר הזכרון לבעל הפחד יצחק בסי' ט' דאף דגם קודם מתן תורה היה שייך דין גירות, מכל מקום לא היו בגירות זו הדין דגר שנתגייר כקטן

לה' (16).

חוזרת הגמרא לענין של תמר:

כתוב: (בראשית לה, טו) "ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה"

ומקשינן: משום דכסתה פניה חשבה לזונה והרי דרך הזונות לגלות הפנים ולא לכסותם?

ומתצינן: אמר רבי אלעזר: כך יש לפרש הפסוק, משום שכסתה פניה בבית המיה —

יהודה, ולא ראה אותה כל הימים שגדלה בביתו, שהיתה צנועה, לכן לא הכירה כשגילתה פניה.

דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל בלה (17) שהיא צנועה בבית המיה — זוכה ויוצאין ממנה מלכים ונביאים. (18)

מנלן לומדים זאת?

מתמר — שיצאו ממנה גם מלכים וגם נביאים,

שיפרעו כשלא אמר להם מתחילה שנותן להם על מנת לפרוע.

אבל במנחה חריבה דחה את הראיה, כיון שאצל אברהם היה אומדנא גדולה שלא התכוין לתת להם בחינם, לולי שהיו מברכים להקב"ה, שהרי אסור לתת אוכל למי שאוכל בלי נטילת ידים וברכות וכל שכן למי שאינו מברך ברכת המזון, וכמו שכתב הרמ"א (או"ח סי' קס"ג וקס"ט סעיף ב'), ואפילו שהאורחים לא היו מצוים לברך, אבל בכל זאת אברהם אבינו רצה לפרסם את שמו של הקב"ה, ואם כן כיון שיש אומדנא לזה, פשיטא שיכל אברהם אבינו לתובעם ממון, אבל אין ראייה מזה למקום שאין אומדנא שרוצה לתובעו ממון.

17. הבן יהוידע פירש: ש"כל" בא לרבות אפילו שגם חמיה צנוע שאין כל כך מעליותא בצניעות שלה, כיון שרואה שחמיה דרכו בכך אז ודאי שהיא גם כן מוכרחת לילך על פי דרכו, אפילו הכי זוכה בשכר זה. שהרי תמר גם כן חמיה יהודה היה בודאי צנוע ואוהב את הצניעות, ועם כל זה זכתה בשביל הצניעות שלה.

18. לכאורה קשה, שהרי יש הרבה נשים צנועות שלא זכו שיצאו מהם מלכים ונביאים, ופירש

16. במדרש תנחומא (ורשא) (פרשת לך לך סימן יב) איתא, וז"ל: אברהם שזרע צדקה והיה מאכיל עוברים ושבים שנאמר "ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם", לאחר שהיה מאכילן ומשקן היו מברכין אותו, ואמר להם לי אתם מברכין ברכו לבעל הבית שנותן לכל הבריות אוכל ומשקה ונותן בהם רוח, והיו אומרים לו היכן הוא, אמר להם שליט בשמים ובארץ וממית ומחיה מוחץ ורופא, צר את העובר במעי אמו ומוציאו לאויר עולם מגדל צמחים ואילנות מוריד שאול ויעל, כיון שהיו שומעין כך היו שואלין כיצד נברך אותו ומחזיקין לו לטובה, היה אומר להם אמרו ברוך ה' המבורך לעולם ועד ברוך נותן לחם ומזון לכל בשר, והיה מלמדם ברכות וצדקות, עכ"ל.

ובתוספות שאנ"ץ הובא דברי המדרש שלא רצו לברך מרצונם עד שאמר להם אברהם פרעו מה שאכלתם ושתינתם, והיה אומר להם שזה עולה סכום גדול, כיון שהיו במדבר והיה טורח גדול להביא שם את המאכל והמשתה, וכשראו כך אז ברכו להקב"ה שלא ברצונם.

ובתורת קנאות כתב להביא ראייה מזה לדברי השו"ע (בחור"מ סוס"י רמ"ו) שהאומר לחברו: אכול עמי. צריך לשלם, ולא אומרים שהתכוין למתנה. שאם לא כן כיצד יכל אברהם לתובעם

מוצאת (להשרף) והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ותאמר הכר נא למי החתמת והפתילים והמטה האלה”

ומקשינן: **”היא מיתוצאת” מיבעי ליה** לכתוב — שהוא לשון הוצאה בעל כרחיה, ולא **”היא מוצאת”** שהוא לשון מציאה.

אמר רבי אלעזר: כתוב לשון מציאה כדי לרמוז שנמצאו הסימנים,

שלאחר שנמצאו סימניה — החותם והפתילים והמטה, שהוכיחו שמיהודה נתעברה, בא מלאך **סמאל** שהוא שר של אדום וריחקן, כדי שתשרף ולא יצא ממנה דוד שיכה את אדום בגיא מלח. ובא המלאך **גבריאל וקירבן**.⁽²¹⁾

שמוצאים אנו שיצאו ממנה **נביאים, דכתיב:** **”ישעיהו א, א (א) ”חזון ישעיהו בן אמוץ”**⁽¹⁹⁾ ואמוץ היה מצאצאי תמר כמבואר לקמן.

ומוצאים אנו שיצאו ממנה **מלכים** — **מרוד**⁽²⁰⁾ שהיה משבט יהודה ומצאצאיה של תמר.

ומנין שאמוץ אביו של ישעיה הנביא היה מבית דוד?

אמר רבי לוי: דבר זה מסורת בידינו **מאבותינו, אמוץ אבי ישעיה הנביא ואמצייה** מלך יהודה מזרע דוד — **אחים הוו,** הרי שגם ישעיה הנביא היה מבית דוד ומצאצאיה של תמר.

נאמר בתמר: **(בראשית לח, כה) ”היא**

וישלח ד' קס"ח) דוד המלך עליו השלום לא היה לו חיים מעצמו רק שאדם הראשון עליו השלום נתן לו חיים, ואם כן לא שייך לומר שיצא ממנה דוד בזכות שכסתה פניה, שהרי דוד מצידו לא היה לו חיים כנ"ל, רק מה שהיה לדוד אחריו שייך לייחס אחריה. עוד יש לומר כי דוד המלך עליו השלום היה לו המלוכה בצדקתו ואף על גב שיצא ממנה, מכל מקום מה שהיה מלך לא היה בזכותה, רק בניו אחריו יש לומר שזכות זה שכסתה פניה היה סיוע לדורותיו אחריו, שיהיה המלוכה שלהם, עכ"ל.

21. לפי זה מובן מדוע לא שלחה תמר את הסימנים ליהודה עד זמן שהוציאה לשרף, ואז גרמה שיתבזה ברבים, ולא שלחה לו מקודם באופן שלא יהיה נודע המעשה לכל, ולהנ"ל זה מובן, מפני שבמציאות לא היו הסימנים בידה ולא היתה יכולה לשלחם אליו עד שבא גבריאל וקירבן. שירת דוד על התורה פ' וישב (לח, כה).

בבן יהודע בשם בנו הר' יעקב, שהאי מלכים לאו דווקא, אלא רוצה לומר בעלי שררה גדולה כמו נשיאים וכיוצא, והאי נביאים לאו דווקא, אלא בעלי רוח הקודש.

וכן מפורש במאירי וז"ל: זוכה ויצאין ממנה מלכים ונביאים, רוצה לומר או אנשים הגונים ראויים לכך, עכ"ל.

19. המהרש"א במגילה (י, ב) כתב, שאמנם גם דוד ושלמה היו בכלל מ"ח נביאים שהחשיבו שם במגילה, ואם כן מספיק היה להביא את דוד שהיה גם מלך וגם נביא, אבל אפשר שהגמרא הוצרכה להביא את ישעיה כיון שהיה נביא קבוע יותר.

20. השפת אמת במגילה (שם) הקשה, מדוע אמרה הגמרא מלכים מ"דוד, שהרי דוד עצמו היה מלך, והיה צריך לומר מלכים משי, ותירץ וז"ל: ויראה לי לפרש למאי דאיתא בזוהר (פ'

אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב, ואמרי לה אמר רב הנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא, ואמרי לה אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי:

נוח [מוטב] לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילביץ פני חבירו ברבים. (22)

מנלן לומדים זאת? — מתמר,

שהיה נוח לה להישרף ולא להלביץ את פניו של יהודה. לפיכך שלחה לו, שאם יודה ויגלה הוא מעצמו את הדבר, מוטב. ואם לאו — תשרף ולא תגלה היא את הדבר.

נאמר (שם) "הכר נא"

אמר רבי חמא ברבי חנינא: כיון שב"הכר" בישר יהודה לאביו דבר שנצטער בו, לכן ב"הכר" בישרוהו.

ומבארנין: ב"הכר" בישר — שאמר לאביו על כתונת יוסף "הכר נא הכתנת בנך היא" (בראשית לו, לב),

לכן ב"הכר" בישרוהו — "הכר נא למי החותמת והפתילים והמטה".

נאמר: "הכר נא" — אין "נא" אלא לשון בקשה,

שאמרה ליה: בבקשה ממך, הכר פני בוראך ואל תעלים עיניך ממני.

והיינו דכתיב: (תהלים נו, א) "למנצח על יונת אלה רחוקים לדוד מכתם",

שהולך על תמר, שנעשו סימניה רחוקים, על שהיתה ראויה ועומדת שיצא ממנה דוד.

שאמר רבי יוחנן: משעה שנתרחקו סימניה נעשית כיונה אילמת, ולכן נקראת בפסוק "יונת אלה",

והטעם שנתרחקו סימניה על ידי השר של אדום, משום "לדוד מכתם" — שעומד ליצא ממנה דוד שהיה מך — עניו ותם — ותמים בדרכיו לכל.

דבר אחר: נקרא "מכתם" — שהיתה מכתו, מקום המילה שהוא ראוי למכה — תמה, תם ונשלם. שנולד כשהוא מחול ולא היה צריך למול אותו.

דבר אחר: "מכתם" — שהיתה מכותו (ענוותנותו) תמה כל ימיו,

שבשם שבקטנותו קודם שמלך — הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו ללמוד תורה, כך גם בגדולתו לאחר שמלך, היה נוהג כך.

בהמשך הפסוק לגבי תמר, נאמר "והיא שלחה אל חמיה לאמר, לאיש אשר אלה לו אנכי הרה".

ומקשינן: ותימא ליה מימר, שתאמר לשליח לומר לו במפורש שממנו היא הרה, ואלו סימניו.

מפורשת בתורה ולא נקט אלא רק עבירות מפורשות. מבואר בתוספות שחייב גמור הוא מדינא למסור נפש על איסור הלבנת פנים ברבים, וכן מבואר ברבינו יונה בשערי תשובה

22. כתבו התוספות מה שלא החשיבו בפסחים את הלבנת פני חברו, יחד עם הג' עבירות שיהרג ואל יעבור, עבודה זרה, גילוי ערות ושפיכות דמים, משום שעבירת הלבנת פנים אינה

מעוברת בהם, מן האור, חייך שאני מציל
בזכותך ג' מבניך מן האור.

מאן נינחו [מי הם]?

חנניה מישאל ועזריה.

יהודה אמר: "ויאמר צדקה ממני"

ומקשינן: מנא ידע שבאמת ממנו תמר
מעוברת? אולי אף אחרים באו עליה, ומהם
נתעברה.

ומתריצין: בת קול אמרה — שיצתה בת
קול מן השמים ואמרה: ממני יצאו כבושים
[דברי סתר — גזירת המלך], שנגזרו מלפני
שיצאו מתמר מלכים, ואי אפשר שיצאו אלא
רק מיהודה.

נאמר אחר כך על יהודה ותמר: "ולא יסף
עוד לדעתה" (שם)

אמר שמואל סבא [הזקן] חמוה [חמיו] דרב

נאמר: (שם כו) "ויכר יהודה ויאמר צדקה
ממני" שהודה בפרהסיא.

חיינו דאמר רב חנין בר ביזנא אמר רבי
שמעון חסידא:

יוסף שקדש שם שמים בפתר כשעמד
בפיתויה של אשת פוטיפר — זכה והוסיפו
לו אות אחת משמו של הקב"ה,

דכתיב: (תהלים פא, ו) "עדות ביהוסף שמו",
הרי שהוסיפו לשמו את האות ה"א משמו
של הקב"ה.

יהודה שקדש שם שמים בפרהסיא שהודה
ברבים (23) — זכה ונקרא כולו על שמו של
הקב"ה, (24) שכל אותיות יו"ד ה"א ו"ו ה"א
כלולים בתוך השם יהודה.

כיון שהודה יהודה ואמר צדקה ממני, יצתה
בת קול ואמרה:

אתה הצלת את תמר ושני בניה שהיתה

הצדיק מאשת רבו, הרי זה קידש את השם,
עכ"ל. יוצא שקידוש ה' של יוסף וקידוש ה' של
יהודה היו שניהם בענין אחד, אלא שיוסף עשאו
בצנעה ויהודה עשאו ברבים.

24. פירש המהרש"א: שאף על פי שבלידתו
נתנה לו אמו לאה את השם הזה מטעם "הפעם
אודה את ה'", מכל מקום לא היתה צריכה
לקרוא לו אלא אודה, אבל הקב"ה שם בפיה
שתקראו כולו על שמו של הקב"ה, שהיתה
לאה כמתנבאת שלא מדעת.

אבל בדעת זקנים מבעלי התוספות (בראשית
כט, לה) איתא: שראתה בנבואה ממש שיהודה
הודה על מעשה תמר ולכן אמרה אודה את ה'.

(שער ג' אות קל"ט) שכתב שהלבנת פנים הוא
אבק רציחה וחשבו יחד עם העבירות שיהרג ואל
יעבור.

23. העבודת דוד ביאר: שהקידוש שם שמים
היה, משום שהיה ביד יהודה להורגה ולא היתה
העבירה נודעת לשום אדם, ואף על פי כן מנע
עצמו מהעבירה רק מחמת "הבורא יתברך", זהו
קידוש השם, ומכיון שעשה כן בפרהסיא,
ולרבים היה ניכר שלא עשה העבירה רק מחמת
יראתו את ה', הרי קידש את השם ברבים.
וכמבואר ברמב"ם (פרק ה' מהלכות יסודי
התורה סוף הלכה י') לגבי יוסף הצדיק וז"ל:
וכן כל הפורש מעבירה או עשה מצוה לא מפני
דבר אלא מפני הבורא יתברך כמניעת יוסף

שנאמר: "וכאבשלום לא היה איש יפה בכל ישראל וגו' ובגלחו את ראשו והיה מקן ימים לימים אשר יגלח כי כבוד עליו (שהיה מגלח אחת לי"ב חודש, כיון שהיה נזיר עולם) וגלחו ושקל את שער ראשו מאתים שקלים באבן המלך" (שמואל ב' יד, כה—כו),

ומה היא אבן המלך?

תנא: אבן שאנשי טבריא ואנשי ציפורי שוקלים בה. (28)

ומפני שהיה שערו נאה ביותר ונתגאה בו לפיכך נתלה בשערו,

שנאמר: (שמואל ב' יח, ט) "ויקרא אבשלום לפני עבדי דוד, ואבשלום רוכב על הפרד, ויבא הפרד תחת שובך האלה הגדולה, ויאחז ראשו באלה, ויותן בין השמים ובין הארץ, והפרד אשר תחתיו עבר".

שמואל (25) בר אמי משמיה דרב שמואל בר אמי: כיון שידעה — שידע בה שהיא צדקת ולשם שמים נתכוונה, שוב לא פסק ממנה,

ולומד זאת מ"לא יסף"

שכתוב הכא: "ולא יסף עוד לדעתה",

וכתיב התם: במתן תורה "קול גדול ולא יסף" (דברים ה, יט) ומתרגמים "ולא פסק". (26)

שנינו במשנה: אבשלום נתגאה בשערו ובשערו נענש.

תנו רבנן בכרייתא: אבשלום בגלל שערו מרד וחטא,

סמוך לסיפור המרד שמרד באביו, ספר מה גרם לו זה, כי היה יפה ובכל ישראל לא היה כמוהו, ונתגאה ביופיו ובשערו, וחשב כי אין ראוי למלוכה מבני דוד כמוהו ומרד, (27)

לקח חתן בשם שמואל.

26. רש"י עה"ת שם.

27. רד"ק (שמואל שם).

28. פירש בתפארת ציון: שכיון שבצפורי וטבריא היה ברכה בתבואה ובפירות יותר משאר מקומות, לכן היה משקלם גדול, והיו משתמשים במשקל המלך שדרכו גם כן בריבוי.

וברלב"ג שם (שמואל ב, כד) פירש: שאבשלום עשה כן מאחד משני טעמים, א. לפי שהיה נותן משקלם כסף או זהב לבית המקדש או לעניים, ב. שהיה שוקל לראות הפלגת ריבוי שערו.

25. ידוע צוואת רבי יהודה החסיד שלא יקח אדם אשה ששמה כשם אמו או איש ששמו כשם אביה,

ובקובץ יגדיל תורה (סי' לא) כתב: שמסוגין יש קצת ראייה שלא היו נזהרים בזה. ובעיון יעקב כבר הרגיש בזה וז"ל: מזה יש קצת ראייה שלא היו מקפידין בדרות ראשונים להיות חתן וחמיו בשם אחד כפי צוואת רבי יהודה החסיד שיש סכנה בדבר, עכ"ל.

אבל בקובץ יגדיל תורה (בסי' קכ"ח) כתב חכם אחד שבאופן שיש לאחד שני שמות מותר להתחתן, ואם כן לפי זה אפשר לומר שהשם "סבא" היה שם עצם ולא תואר, ויש לומר שהיה נקרא בפי כל רק סבא לבד ולא שמואל סבא, ורק בגמרא נקט בשני שמותיו, ואם כן שפיר

איכא דאמרי: דקריב רישיה לגבי גופיה,
שהיה ראשו משולך רחוק מגופו, וקירבו.

ואיכא דאמרי: דאייתיה לעלמא דאתי,
שהביאו לחיי העולם הבא.⁽³⁰⁾

נאמר שם: (שמואל ב' יה, יח) "ואבשלום
לקח (את העצה) ויצב לו בחייו את מצבת
אשר בעמק המלך (להיות לו לזכרון אחר
מותו) כי אמר אין לי בן בעבור הזכיר שמי
ויקרא למצבת על שמו ויקרא לה יד אבשלום
עד היום הזה"

והוינן בה: מאי לשון לקח?

אמר ריש לקיש: שלקח מקח רע לעצמו,
ומשום שלקח מקח רע נענש,

בהמשך שם נאמר: "את מצבת אשר בעמק
המלך וגו'"

אמר רבי חנינא בר פפא: "בעמק המלך"
הכוונה, שבעצה עמוקה⁽³¹⁾ של הקב"ה

שקל ספסירא בעא למופסקיה [לקח אבשלום
חרב ורצה לחתוך את השיער] כדי
להחליץ.⁽²⁹⁾

תנא דבי רבי ישמעאל: באותה שעה נבקע
שארל מתחתיו, ופחד ליפול בתוכו, ולא
חתך את שערו.

נאמר שם: (שמואל ב' יט, א—ה) "וירגז
(ויחרד) המלך (דוד) ויעל על עליית (הגג
של) השער (של העיר), ויבך, וכה אמר
בלכתו: בני אבשלום בני בני אבשלום מי
יתן מותי אני תחתיד אבשלום בני בני וגו'
והמלך לאט את פניו ויוזעק המלך קול גדול
בני אבשלום אבשלום בני בני"

והוינן בה: הני תמניא [אותם שמונה]
פעמים שאמר דוד המלך "בני" למה?

ומבארין: שבעה פעמים התפלל עליו ועל
ידי כך פעל דאפקיה [שהעלהו] משבעה
מדורי גיהנם שהיה ראוי להיות בהם,

ואידך [וה"בני" השמיני]

יכול לזכות הבן כמו שנאמר "ואין מידי מציל"
— אין אברהם מציל את ישמעאל ולא יצחק את
עשו, אם כן כיצד הציל דוד את בנו אבשלום
מדרת שחת.

ותירץ, שאבשלום נענש כבר בעולם הזה,
שנהרג במיתה משונה לכן הועילה לו תפילת
אביו. עוד תירץ, שאבשלום לא עבד עבודה זרה
ולכן יכל אביו להצילו. עוד תירץ, שמה שהאב
אינו יכול לזכות לבנו היינו בלא תפילה, שאין
מונעים מלמנות את הבן עם הרשעים מחמת
כבוד האב, אבל אם התפלל האב, מועלת
תפילתו, ודוד התפלל על אבשלום.

31. עיין בתפארת ציון על מדרש רבה (בראשית

29. בפרקי דרבי אליעזר (פרק נ"ג) כתב וז"ל:
אבשלום גבור כח היה במלחמה והיה חרבו
מצומדת על בתניו ומפני מה לא שלף חרבו
וכרת שער ראשו וירד, אלא ראה גיהנם שנפתחה
תחתיו, אמר מוטב לי להתלות בשער ראשי ולא
לירד באש, ופירש הרד"ל שם: מוטב לי להתלות
בשער ראשי. ואהרג מעבדי אבי ויתכפר לי על
ידי מיתתי בעולם הזה על שקבלתי עלי את הדין
(או אפשר יביאוני חי אל אבי וירחם עלי). ולא
לירד באש. שהוא כענין ירדת חיים שאולה של
קרח, והוא מורה על גודל עונשו.

30. בתוספות הקשו, ממה שאמרו בסנהדרין
(קד, א) שהבן יכול לזכות האב, אבל האב אינו

שהוא מלכו של עולם עשה זאת אבשלום, שהקב"ה גזר דבר זה על דוד במעשה בת שבע.

יא-א דכתיב: (שמואל ב' יב, יא) "הנני מקים עליך רעה מביתך", ועל ידי אבשלום נתקיימה בו נבואה זו.

ולפי זה מתפרש הפסוק כך:

"ואבשלום לקח" — את אותה עצה וקיימה.

"ויצב לו בחייו את מצבת אשר בעמק המלך וגו'" — שקיים את מצבת דבריו של הקב"ה,

"ויקרא למצבת על שמו" — שגרם לאותה רעה שתקרא על שמו,

"ויקרא לה יד אבשלום" — שכך היא נקראת.

כיוצא בדבר אתה אומר: על יוסף ששלחו אביו יעקב לראות את שלום אחיו, שגם נעשה בעצה עמוקה — שהיה תחילת סיבת ירידת ישראל למצרים,

שנאמר: (בראשית לז, יד) "וישלחהו מעמק הברון"

ואמר רבי חנינא בר פפא: ש"מעמק הברון" הכוונה בעצה עמוקה של אותו צדיק⁽¹⁾ — אברהם אבינו שקבור בחרון,

דכתיב: בכרית בין הבתרים שאמר הקב"ה לאברהם "ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם" (בראשית טו, יג) ועל ידי הליכתו של יוסף נתגלגל לבסוף שירדו בני ישראל למצרים.

נאמר שם באבשלום: (שמואל ב' יח, יח) "כי אמר אין לי בן"

ומקשינן: וכי לא חוו ליה בני?

והכתיב: (שמואל ב' יח, כז) "ויולדו לאבשלום שלשה בנים ובת אחת!"

ומתצינן: אמר רב יצחק בר אבדימי: שלא היה לו בן הגון וראוי למלכות.

רב חסדא אמר: גמירי [למודים אנו] במסורת: כל השורף תבואתו של חבירו — אינו מניח בן ליורשו.

ואיהו אבשלום קלייה לדיואב [שורף את תבואתו של יואב]

דכתיב: (שמואל ב' יד, ל) "ויאמר אל עבדיו ראו חלקת יואב אל ידי ולו שם שעורים לכו והציתוה באש ויציתו עבדי אבשלום את החלקה באש" — אם כן לא זכה שבניו ירשוהו.

שנינו במשנה: וכן לענין הטובה משלם הקב"ה מידה במידה, מרים המתינה למשה

[וכמבואר במדרש שם פרשה מד סכ"ד] נקראת עצה עמוקה על שטובתה לא נראית עד אחרית הימים והתחילה במכירת יוסף, עכ"ל.

1. צריך טעם מדוע במעשה אבשלום נתייחס הדבר "למלכו של עולם", ואילו אצל ירידת בני

פרשה פד, ס"ג) וז"ל: העצה שנראית טובתה תיכף אינה נקראת עצה עמוקה בעיני אדם, מה שאין כן העצה שמכוסה ברעות רבות וצרות ורק תחת המכסה, עמוק עמוק שם מונחים כל הטובות, זה נקרא עצה עמוקה, ולכן העצה שנתן הקב"ה לאברהם לברור הגלות (ולא גיהנם)